



SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satversmestiesa.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2026. gada 8. oktobrī

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Anita Rodiņa, tiesneses Jautrīte Briede un Veronika Krūmiņa, kolēģijas sēdē izskatījusi [..] pieteikumu par lietas ierosināšanu (ieteikums Nr. 170/2026),

konstatēja:

1. Ieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu:

1.1. atzīt Kriminālprocesa likuma 481. panta 1.¹ daļu un 611. pantu, ciktāl tie neparedz tiesības un kārtību, kādā mirušā tuvinieks tiek pielaists kriminālprocesā, lai panāktu mirušā rehabilitāciju, pēc krimināllietas nodošanas tiesai, par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. panta pirmajam teikumam un 92. pantam un spēkā neesošu no viņa pamattiesību aizskāruma rašanās brīža;

1.2. Satversmes tiesas spriedumā noteikt, ka līdz brīdim, kad likumdevējs pieņēmis Satversmei atbilstošu tiesisko regulējumu, personai, kura Kriminālprocesa likuma 77. panta pirmās daļas kārtībā iestājas kriminālprocesā, lai panāktu mirušā rehabilitāciju, Satversmes 91. un 92. pantā nostiprinātas pamattiesības nodrošināmas, dodot viņai tādas pašas tiesības panākt ieteikuma izlemšanu, piedalīties lietas izskatīšanā un pārsūdzēt pieņemtos nolēmumus, kādas Kriminālprocesa likuma 481. panta 1.¹ daļa paredz gadījumā, kad apsūdzētais miris lietas izskatīšanas laikā pirmās instances tiesā.

2. Kriminālprocesa likuma 481. panta 1.¹ daļa nosaka:

“Ja apsūdzētais ir miris lietas izskatīšanas laikā pirmās instances tiesā, lietas izskatīšanu turpina tikai tad, ja viena mēneša laikā pēc apsūdzētā nāves ir saņemts mirušā tuvinieka pieteikums par kriminālprocesa turpināšanu mirušā rehabilitācijai. Lietas izskatīšana tiek turpināta vispārējā kārtībā. Personai, kura pieprasījusi procesa turpināšanu, ir tiesības pārsūdzēt pirmās instances un apelācijas instances tiesas lēmumu.”

Šā likuma 611. pants nosaka:

“(1) Procesa virzītājs izskata personas pieteikumu par kriminālprocesa turpināšanu mirušā rehabilitācijai, kurā sniegtas ziņas par faktiem, kas liecina par šīs personas nevainīgumu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, pārbauda tās saistībā ar krimināllietas materiālos jau esošo informāciju un 10 dienu laikā pēc pieteikuma saņemšanas pieņem vienu no šādiem lēmumiem:

1) atcelt lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu un turpināt kriminālprocesu mirušā rehabilitācijai;

2) pieteikumu noraidīt.

(2) Procesa virzītājs lēmuma kopiju nekavējoties nosūta pieteikuma iesniedzējam, kas pieteikuma noraidīšanas gadījumā šo lēmumu var pārsūdzēt šā likuma 24. nodaļā noteiktajā kārtībā.”

3. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Pieteikumā ir apstrīdētā likuma normu atbilstībai Satversmei. Līdz ar to šā lēmuma 1.1. apakšpunktā minētais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

Savukārt šā lēmuma 1.2. apakšpunktā norādītais lūgums ir saistīts ar šā lēmuma 1.1. apakšpunktā minēto prasījumu un nevar tikt vērtēts atsevišķi no tā.

4. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajai daļai konstitucionālo sūdzību var iesniegt ikviens persona, kura uzskata, ka tai Satversmē ietvertās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt minētā panta sestās daļas 1. punkts prasa pieteikumā šādu uzskatu pamatot.

[Datums] pret Pieteikuma iesniedzēja tēvu tika uzsākts kriminālprocess. [Datums] Pieteikuma iesniedzēja tēvs mira. [Datums] tika pieņemts lēmums par

kriminālprocesa izbeigšanu daļā pret Pieteikuma iesniedzēja tēvu sakarā ar viņa nāvi. Kriminālprocess pret pārējām apsūdzētajām personām tika turpināts.

[Datums] Pieteikuma iesniedzējs iesniedza pieteikumu Rīgas rajona tiesā, kura tajā brīdī bija procesa virzītājs kriminālprocesā, ar lūgumu turpināt kriminālprocesu viņa mirušā tēva rehabilitācijai. Rīgas rajona tiesa [datums] tiesas sēdē, izskatot Pieteikuma iesniedzēja pieteikumu, nolēmuma, ka minētais pieteikums nav pieņemams un izskatāms iztiesājamā kriminālprocesa ietvaros un ir atdodams Pieteikuma iesniedzējam.

Pieteikumā norādīts, ka apstrīdētās normas neparedz kārtību, kādā pieteikumu par mirušās personas rehabilitāciju izlemj tiesa kā procesa virzītājs, ja persona, pret kuru izbeigts kriminālprocess, ir mirusi pirmstiesas kriminālprocesa laikā. Turklāt Kriminālprocesa likuma 481. panta 1.¹ daļa paredz krimināllietas izskatīšanas turpināšanu mirušā rehabilitācijai un mirušā tuvinieka tiesības pārsūdzēt pirmās instances un apelācijas instances tiesas lēmumus vienīgi gadījumā, kad apsūdzētais miris lietas iztiesāšanas laikā pirmās instances tiesā. Apstrīdētās normas neparedz nedz kriminālprocesa turpināšanu mirušā rehabilitācijai, nedz pārsūdzības tiesības gadījumā, kad kriminālprocess pret mirušo izbeigts uz nereabilitējoša pamata pirms krimināllietas nodošanas tiesai, bet mirušajam piedēvētas darbības tiek vērtētas, iztiesājot to pašu krimināllietu pret citām personām.

Tādējādi pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētās normas, ciktāl tās neparedz tiesības un kārtību, kādā mirušās personas tuvinieks tiek pielaists kriminālprocesā, lai panāktu mirušā rehabilitāciju, pēc krimināllietas nodošanas tiesai, aizskar viņa Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz taisnīgu tiesu, kā arī pārkāpj Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietverto tiesiskās vienlīdzības principu.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai, ja tā ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, vai arī ja personai šādu iespēju nav.

Rīgas rajona tiesa [datums] tiesas sēdē, izskatot Pieteikuma iesniedzēja pieteikumu par kriminālprocesa turpināšanu pret Pieteikuma iesniedzēja tēvu viņa rehabilitācijai, nolēma, ka minētais pieteikums nav pieņemams un izskatāms

iztiesājamā kriminālprocesa ietvaros. Tiesa norādīja, ka minētais lēmums nav pārsūdzams.

Tātad Pieteikuma iesniedzējam nav iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā noteiktajām prasībām.

6. Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas otrais teikums nosaka: „Ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.”

Paredzot termiņu konstitucionālās sūdzības iesniegšanai, likumdevējs ir prezumējis, ka gadījumā, ja apstrīdētā norma personai rada būtisku pamattiesību aizskārumu, tā nekavējoties vērsīsies Satversmes tiesā. Jo ilgāk persona pacieš savu tiesību aizskārumu, jo mazāk tā ir ieinteresēta savu pamattiesību aizsargāšanā. Turklāt Satversmes tiesa ir atzinusi, ka minētais termiņš ir uzskatāms par samērīgu un pietiekami garu, lai persona varētu sagatavot un iesniegt konstitucionālo sūdzību (*sk. Satversmes tiesas 2021. gada 28. maija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2020-52-01 16. un 16.1. punktu*).

Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka [datums] vērsās ar pieteikumu Rīgas apgabaltiesā, lūdzot viņu pielaist kriminālprocesā apelācijas instances tiesā, lai panāktu tēva rehabilitāciju. Rīgas apgabaltiesa, izskatot minēto pieteikumu, [datums] tiesas sēdē nolēma pieteikumu noraidīt. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai skaitāms no [datums], jo tieši ar šo lēmumu kļuva zināms, ka pamattiesību aizskāruma pamatā ir apstrīdētās normas, nevis to piemērošana.

Konkrētajā gadījumā konstitucionālās sūdzības iesniegšanas termiņš skaitāms no brīža, kad Rīgas rajona tiesa [datums] atzina Pieteikuma iesniedzēja pieteikumu par kriminālprocesa turpināšanu pret viņa tēvu par nepieļaujamu. Tiesas sēdes protokolā norādīts, ka šis tiesas lēmums nav pārsūdzams. Tieši ar šo tiesas lēmumu Pieteikuma iesniedzējs netika pielaists kriminālprocesā tiesā, lai panāktu viņa mirušā tēva rehabilitāciju un tādējādi nonāca apstrīdēto normu tvērumā. Turklāt arī pats Pieteikuma iesniedzējs pieteikumā Satversmes tiesai norādījis, ka par viņa tiesību aizskāruma brīdi uzskatāms [datums], nevis [datums].

Pieteikums Satversmes tiesā iesniegts 2026. gada 8. septembrī. Tātad pieteikuma iesniegšanas termiņš nav ievērots.

Līdz ar to pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (ieteikums Nr. 170/2026).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Anita Rodiņa